

ANIMADVERSIONES
IN FENNICAM BIBLIORUM SACRORUM
VERSIONEM,

QUARVM

PARTEM OCTAVAM

APPROB. MAX. VENER. FACULT. THEOL. ABOENS.

PRAESIDE

Mag. JACOBO BONSDORFF,

*S. S. Theol. Doct. & Profesf. Publ. Director. Semin. Theolog.
Equite Imper. Ord. de S. Volodim, in IV:ta Classe,*

PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERT

MATTHIAS WILHELMUS WIKSTRÖM,

Satacundensis.

In Auditorio Philosophico die XV Martii MDCCCXXVI.

h. p. m. c.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIORUM.

tempus eatenus adlatum putemus, ut herbas floresque succrescentes innuat, vespertinum vero tempus, quia seges aut herba, vespere demesla, cito exarescit. Elegans est hæcce imago ipsius vitæ humanæ, quæ non nisi per diem durans mane efflorescit, vespere autem succiditur. Hinc in Fennica versione pro *kohta lakastuu* & *kuiwuu* substituimus *wihoo* vel *kaswaa*, quo factò amoenissima comparatio salva erit. Id enim poeta i. e. Moses diserte innuere in his voluit versibus, perbreve esse vitæ humanæ sortem; Mane oritur, crescit, efflorescit — sed vix ad vesperam pertingit.

— vers. 9. Aliam adhuc fortiorem imaginem brevissimæ vitæ, sumtam ex æstuante *vapore*, qui cito perit, aut *anhelitu* oris adfert vates. Quamcunque elegeris notionem, Hebraica & Arabica Dialectus favet, siquidem נאח proprie est *æstuare*, ebullire, unde *anhelare* s. spirare. Qui vero nomen hocce נאח, quod ἀπαξλεγόμενον est, de sono aut meditatione aut phantasmate exponunt, poeti- cam & etymologicam non exprimunt veritatem ^{b)}. Inter eos metaphrasta noster habebitur, qui vocabulo utitur *juttu*, quum longe aptius esset, ideam vaporis *sumu* proponere.

Psal. 92: 11. In confesso est recentioribus, Hebraicum נאח non designare monocerotem s. *unicornem*, quemadmodum post antiquos nonnullos, Alexandrinum, qui vertit *μονοκερατος*, Vulg. *unicornis*, Lutherus, Svecus & Fennicus transtulerunt: *Finhorn*, *enhörning*, *yxisarvinen*, quandoquidem hoc animal nunquam, in Palæstina saltim, deprehensum perhibetur, sed potius *bubalum*, bovem silve-
M strem,

l) Quid enim est quod pro affectata expositione Cel. Hezel commendari possit? Unsere Jahre vergehen so geschwind, wie die Stunden des gesellschaftlichen Umgangs, unter Gesprächen.

strem, prout dudum Geierus in Commentario fusius exposuit Fennice est *metzáhárká*.

Psal. 93: 4. Strictius ad poëticam elegantiam in textu conspicuam, certe hic versus transferri potest ac debet, quam in vulgari & Svecana & Fennica factum est: *De vågor i hafvet åro store och fråsa grufveliga — Aallot mereså owat suuret ja pauhawat hirmuifestli*. Enimvero conspicitur hic gradatio quædam ac comparatio venustissima magnificentiæ naturæ ipsius atque Dei. In præcedenti versu *flumina* vocem i. e. sonum suum tremendum elevantia sistit poeta; jam vero v. 4. *fremitum maris* (πολυφλοισβον θαλασσην) longe celsiorem his omnibus undis strepentibus — supra omnia vero celsissimum & magnificum celebrat Deum in coelis. Nemo non videt gradationem inesse vocabulis; מים רבים (sive נהרות) — — מים מרובים atque בְּרִיחַ בְּמִרוֹם; Comparisonem autem exprimit particula מ. Hinc recte textus elegantiam imitatur Moses Mendelson in Germanica & Tingstad. in Svecana metaphrasi nova. Ille: *Erhabner als der Fluten Getöse, Brausen die wogen des Weltmeers: Erhabner noch ist Gott in jener Höhe*. Hic: *Pråktigare ån floders fråsfande fors-sar åro hafvets stormande vågor; Ånnu Majeståtligare år Herren i høgden*. Fennice ita sonabunt. *Meren aallot pauhawat hirmuifennin kuin suuret kosket* — Cetera sunt plana.

Psal. 94: 20. Ratio cur Lutherus & sequaces ejus sensum textus: יצרעמל עלי קָ effingens molestiam (mali-tiam) contra statutum, non modo frigide sed sine sensu dederint: *som lagen illa uttyder — joka Lain häijysti o-pettaa*, ea omnino esse videtur, quod non attenderint ad universum scopum orationis s. argumentum, quocum grammatica forma sententiæ allatæ bene conspirat. Taxat David (eum enim esse carminis auctorem non tam ex auctoritate Alexandrini Interpretis, quam ex universo argu-mento constare arbitramur) rebelles sui ævi & foedi-
fra-

fragos, qui cum scelestissimo ejus filio conjurationem fecerant, legitimum Davidis imperium abolere conantes. Perverse & impie egerunt, contra statutum (חק), thronumque Davidis justum in iniquissimum permutare machinabantur. Vocabula היות & עמל, quæ synonyma sunt, in contextu apertissimo de *malitia & pravitate morali* sunt sumenda, ut alibi sæpius non autem de molestia & ærumna, ut in Fen. *wahingolliset*. Hinc sensus prodibit in translatione nostra hicce: *Eipás mielisty koskan wáá-ráán istuimeen, joka paha juonittelee lakia wafian.*

Psal. 95: 4 Quid מהקרי ארץ significet ambigunt interpretes. Lutherus duplicem dedit versionem. Quod si vero attendatur ad oppositionem vocabulorum ארץ & הרים *terræ ac montium*, haud difficile erit de prædicatis ipsis judicare, siquidem *profunditates* terræ ac *altitudines* (præcipitia) montium sine dubio in mente habuit scriptor, cum Divinam summam potentiam ex stupendis naturæ rebus describeret. Profundissima terræ loca solent homines lucri studiosi metallaque scrutaturi effodere; altissimos autem qui ascenderit montes defatigatum se sentit & velut vertigine correptum. Metonymicum ergo vocabulorum מהקרים & הרים ulum considerantes, *illud* profunditates s. intimos recessus, *hoc* vero altitudinem innuere facile dabimus. Fennice enuntiabimus illud: *maan sywydet s. sisälmyxet*, pro quo vulgaris habet versio: *mitä maa kanda*. Potterius rite exprimitur; *wuorten kukkulat*.

Psal. 97: 7. Contextui convenientius est in vocabulo אלהים transferendo ponere *Epájumalat*, quam pro ut in vernacula adest versione, *Engelit*, nam de fictis gentilium Diis sermo est.

Psal. 100: 3 In diversitate lectionis אל, quæ est Chetib s. textualis, & לו, quæ est Keri s. marginalis, haud multum videtur ambigendum esse, utra verior aut aprior sit; qui enim utramque lectionem parere statuunt commodum sensum, neutiquam rite sequun-

tur *Æstheticæ* præcepta in textuali scriptiōe: *nos ipsi non*, scilicet fecimus nosmet. Fennicus noster: *en me itse meitámme*. Insulsum & incommodum hoc esset asserere, quum antea dicatur: *Deus nos fecit*. Quis non ultro hoc intelligit, nos non esse a nobis creatos? Alios parum cum syntaxi Grammatica cohærentes interpretandi omittimus modos. Superest ergo lectio Keri: *š ei*, scilicet Deo, *nos sumus* adstricti, dijudicanda, quam rite tuentur Chaldæus & Hieronymus (*ipsum sumus*) atque nos quoque ultro amplectimur. Quia Deus nos creavit, ejus ergo sumus quasi proprietas, ab eo pendemus toti. *Ja me olemme hánen omans*.

Psal. 102: 15. In argumento & consilio hujus Psalmi constituendo id quidem elucere omnes fatentur, miseriam afflictæ cujusdam sive populi sive hominis describi; in ulteriori autem hujus rei atque temporis determinatione variant. Nos potissimam sequimur sententiam, qua in ipsa captivitate Babylonica a quodam cive Israelitico, patriæ suæ ruinam acerbissime dolente & restitutionem ejus prope jam adfuturam optante, confectus hicce Psalmus existimatur. Inter alia ejus rei testimonia præsentem citamus versiculum, qui secundum litteram, interpretæ Dathæ, ita sonat: *cultores tui vel ejus rudibus delectantur, atque adeo pulveri favent*, h. e. piissima zelotypia animati ad rudera hæcce & cineres redire optant. Reditum ex captivitate ad patriæ ruinas, quæ sub nominibus *lapidum & pulveris* significantur, nemo non intelligit. Interim tamen Lutherus ingenio suo fervidissimo indulgens paraphrastice addit fere totam structuram templi, lapidibus scilicet tanquam coemto & calce, cujus tamen in textu non adparent vestigia, renovandi. Hinc quoque Fennicus metaphrastes non dubitavit alterum hemistichium ita circumscribere: *Ja nákisit mielellánsá, ettá*

ettá hánen kiwens ja kalkins walmit olifit — pro simplici sententia: surkuttelewát hánen foraaans.

— vers. 29. Additur in fine hujus psalmi votum pro perenni Israëlitarum felicitate futura; Cum vero Hebraei optativum modum in verbis non habuerint, futuro potissimum usi sunt tempore, atque lectoris ipsius judicio relinquunt, sensum e contextu elicere. Hoc igitur pacto nostram metaphrasin *pyfýwát & meneztywát* emendam censemus in: *mahdaifit pyfýá — meneztyá.*

Psalm. 103: 3. Non tantum imago, e sanando desumpta, sed etiam etymologia vocabuli *מַלְאָכָה* urget pro *rikoxes* substituere *wirhes*, licet infitiandum non sit, sensum fere eundem manere.

Psalm. 104: 3. Sublimem poëtae fictionem non omnes eodem exponunt modo, nec adsequuntur. Plerique cum Lutherò, & Geiero ex architecturae principiis ponunt, hic fisti Divina conclavia nubium aquis obducta & quasi contignata c). Præterquam vero quod durior nobis videatur hæc ex aqua construendi palatia ars, rerum naturæ, saltim verisimilitudini maxime contraria, vocabulum quoque *מַלְאָה*, vi suæ originis, superioritatis cujusdam secum fert notionem, commodiusque dici potest, superius Dei coenaculum esse ædificatum supra nubibus, quam ex iisdem; Etenim particula *לְ* & præfixum *בְּ* sæpius coincidunt, ad designandum locum ipsum, in quo aliquid positum est; præfixum autem *בְּ* ad materiam, unde res conflata sit, notandam adhibetur. Tegumenti ipsius, quod Lutherus & cum eo Svecus ac Fennicus, cujus est: *Siná peitát sen páállyxen wedellá* adoptarunt, nulla videtur men-

c) HEZEL: mit Wasser baut er sein hohes Haus — nemlich aus den Wolken, aus dem wasser uber der Atmosphære. De WETTE: — daher sind gleichsam die Baumaterialien der Wohnung Gottes Wasser.

mentio facta, nisi ædificium ipsum quoque tegumentum dixeris. Rectius igitur iudicamus transferri debere patrio sermone. *Sinã asetat sinun pãállýfiãs* (vel, *ylimãisen a-sunfiãs*) *weteen*, i. *pilween*.

— vers. 4. Quamquam Lutheri & Rabbinorum explicandi methodum, miram satis & hypothesibus innixam, tueri voluerunt Geierus & Grotius cum suo acerri- mo censore Calovio, cet. qua Angelorum naturam, sive aëriam sive igneam, hic describi statuerunt, eam tamen merito rejecerunt recentiores optimi Interpretes, obser- vantes "hunc locum non agere de angelis, spiritibus illis invisibilibus. Laudat Divinus vates in toto carmine opera Dei visibilia. Igitur hæc quoque verba nihil aliud dicunt quam Deum uti vento & igne tanquam legatis aut mi- nistris ad voluntatem suam in hac terra exequendam". (Dathe) Immo Alexandrina versio & allegatus hic a Paulo Ebr. 1: 7 locus non aliam producit ideam. Longe aliter enim in Hebræo & Græco textu verba construi debuis- sent, si peculiaris ista de transformatione aut natura ange- lorum proponeretur idea. Eodem ergo jure, quo Sveca- nam antiquam emendavit Rever. Tingstadius, nos quo- que Fennicam versionem: *Sinã teet Engelis hengexi ja sinun palweljas liekitsewãifexi tulexi*, emendandam hunc in modum postulamus: *Sinã teet ilmat Engeleixi, ja lie- kitsewãifet tulet palweljoixi*.

— vers. 22 Pro *kokonduwat*, legendum *pãkenewat*: Primitiva enim verbi קָנָה *auferendi*, in Niphal *aufugiendi*, notio cum serie orationis convenit, non item conveni- endi idea. Mendellon rite: *Sie heben sich davon*.

— vers. 34. Fenn. *kelpaa*. Scopus orationis svadet optativum modum, *kelwatkon*.

Psal. 105: 5. Non tam Divina verba quam judicia & decreta in gentem contumacem, variis afficiendam plagis, exponit psaltes, sub nomine מִשְׁפָּטַי מִיְמִינֵי, Fennice
duo-

duomionsa, non ut vulgo existat *sanojanfa*, quamquam certum sit verba Dei continere quoque iudicia.

— vers. 31. Idem hic observamus ac ad Exod. 8: 14. כניס non esse *pediculos*, Fenn. *táit*, sed *mákarát*.

— vers. 34. Hebræa vocabula ארבה וילק *locustas* & *gryllos* cristatos (sive eorum erucas) denotare longe probabilius est, quam si cum nonnullis & quoque Fennico tabanos *parmat* & vespas *wapsaiset* cogitaremus. Alexandrinus fere constanter prius *ακείδες* vertit, posterius *βεραχος*. Grylli esse speciem, sive in statu suo adulto sive metamorphosi sua, plerisque placet. Fennice. *Heinásirkat- ja ruohon madot*.

Psal. 107: 18. Inopinatam celeremque mortem vulgo depingunt poetæ tanquam approximationem ad portas inferorum sive regni subterranei; quæ fictio antiqua non est in versione negligenda, prout in Fennica factum est. Alluditur sine dubio ad historiam Israëlitarum, qui nimio elu coturnicum fastidium cibi, indigestionem ac mortem accelerarunt, prout Num. 11: 33 perhibetur. Vernaculus transfert: *ja sait kuollintautinsa*; Rectius vero & significantius: *láhestyit kuoleman portia*.

Psal. 108: 1. Secundum vulgarem textum & interpunctionem rite se habet nostra metaphrasis, *niin myös minun kunniani*. Sed si ad parallelum locum, Psal. 57: 9, ex quo hic manifeste sumtus est sive repetitus, respiciatur, vix a veritate abhorrere videbitur suspicio, aliter lectum fuisse in originali scripto & quidem ante Translatore antiquos, qui tamen ipsi variant. Alexandrinum & Vulgatum tantum nominamus, qui dubium textum suo modo explicuerunt: *ψαλλω εν τη δοξη μου* — *psallam in gloria mea*, ηα pro præpositione ε sumto. Interim vero nomen כבוד metonymico sensu *animi, cordis* hic positum est, quemadmodum parallelo loco & alibi. Excitat David *animam* suam ad Divina celebranda beneficia — excitat

citat *nablium citharamque* — excitat ipsam *auroram*. Qui pulcerrimam hanc apostrophen & prolopopoeiam gradu suo ascendentem bene rimatus fuerit, recentiorum non refragabitur nonnullorum hypothese, verba textus laudata ad sequentem saltem referendi versum. *Expergiscere anima mea, nablium &c* Fenn. *Herää minun sseluni, Psaltari ja Kande.*

— vers. 3. Versionem Fennicam: *minä nousen warhain*, satis dilutam & textui non convenientem, jam ad Psalm. 57: 9 atro notavimus carbone. Venusta est fictio poetica: *minä herätän aamuruskon.*

— vers. 12. in vocula *etkös* pro *eipá*, confer annotata ad parallelum locum Psalm. 60: 12.

Psalm. 109: 6. Absurde hic fingitur multis in versionibus Satanas, tanquam impiorum adversarius s. actor in judicio Divino; saltem non debuisset in propria causa, quæ venditur, accusatoris agere partes, sed defensoris. De nugis autem hinc nihil habet textus, nam nomen *שׂוֹר* proprio suo sumitur significato de *accusatore, calumniatore*, atque cum antecesserit mentio iudicis durissimi, nec non subsequatur commemoratio decreti judicialis, precum cer. sponte sequitur, accusatorem quendam inimicum, sed humanum illum, innui. Scena sistitur in terra sive tribunali humano, coram quo improbus accusabitur & condemnabitur, nulla habita ratione precum atque favoris. Pro Fennico vocabulo *Perkele* substituendum est *páállekandaja*. Quod reliquum est, nolumus argumentum ipsum psalmi propius definire.

— vers. 10. Noster exprimit *מחרבותיהם e vastationibus* s. desolatis suis locis, *kóyhydesänfä*; Etymologiam autem si spectas, erit *háwitetyisä paikoisa*. Scilicet imprecatur David in improbum, qui fidem omnem, amicitiam, & jura humanitatis læsit, gravissimam tantam poenam, ut ipsi ejus liberi mendicare ac cibum quarere cogantur in
vel